

ПОЛІТИЧНІ ПРОБЛЕМИ МІЖНАРОДНИХ СИСТЕМ ТА ГЛОБАЛЬНОГО РОЗВИТКУ

УДК 327.7:341.123:341.232(410)«1990/2010»

Поліщук П. А., Донецький національний університет імені Василя Стуса

УЧАСТЬ ВЕЛИКОЇ БРИТАНІЇ У МІЖНАРОДНИХ МИРОТВОРЧИХ МІСІЯХ ООН (1990 – 2010 рр.)

У статті йдеться про історію становлення та розвиток миротворчої діяльності ООН; аналізується джерельна база та історіографія проблематики; досліджуються миротворчі доктрини Великої Британії та їх еволюція; наводяться приклади безпосередньої участі британських військовиків у миротворчих місіях ООН.

Ключові слова: Велика Британія, «Порядок денний для миру», миротворчість, «Розширена підтримка миру», «Позавійськові операції», Косово, Боснія та Герцоговина, Т.Блер.

Останнє десятиліття ХХ ст. ознаменовано однією із найважливіших подій в історії міжнародних відносин – розпадом СРСР, що спричинило завершення «холодної війни» та руйнацію біполярної Ялтинсько-Постдамської системи міжнародних відносин. В контексті міжнародної стабільності ми зазначаємо найголовніші наслідки цієї епохальної події: з одного боку, знизилася загроза ядерної війни та глобального ядерного знищення, а з іншого, зникнення одного із світових центрів сили спричинило дисбаланс у системі двополюсного світопорядку. Вищезгадані умови слугували рушійною силою для появи конфліктів нового покоління, а саме: територіальні, міжетнічні, політичні, міжконфесійні та інші. Їх ілюстрацією стали події у Косово, Східному Тиморі, Сьєрра-Леоне, Афганістані та інших країнах. На початкових етапах творення постбіполярної системи міжнародних відносин світова спільнота зіткнулася із викликами, розв'язання яких покладалось на наддержавну Організацію Об'єднаних Націй. Сполучене Королівство, як один із провідних гравців на світовій політичній арені, виявилось найзацікавленішим у підтримці глобального миру та стабільності. Свідченням цього є його активна участь у операціях із підтримки миру в різних регіонах планети.

Зарубіжна історіографія досліджуваної нами проблематики достатньо розлога. Британські дослідники здійснили значний внесок у теоретичну та практичну розробку проблематики миротворчої діяльності ООН та участі в ній Великої Британії. Насамперед джерельну базу нашої проблематики становлять мемуари британських прем'єр-міністрів досліджуваного нами періоду, зокрема Т.Блера [1]; тексти британських миротворчих доктрин [2]; щорічні звіти міністерства оборони [3]; різнопланова пресова інформація («The Guardian», «The Telegraph») про британські миротворчі сили та їх участь у врегулюванні міжнародних конфліктів [4; 5]. Монографічне дослідження С.Конінга, Ч.Аой та Дж.Карлсруда присвячене загальним проблемам теорії і практики миротворчої діяльності ООН, їх еволюції у постбіполярний період та участь Великої Британії у розробці й практичній реалізації оонівських миротворчих доктрин [6]. Відповідний науковий інтерес викликає аналітична доповідь колективу науковців дослідницької групи при Оксфордському університеті під назвою «The UK and UN peace operations: a case for greater engagement», в якій йдеться про британську миротворчу політику в рамках ООН, активізацію й розширення участі Сполученого Королівства у миротворчих операціях, пропонуються прогностичні сценарії розвитку міжнародних конфліктів, їх специфіки та особливостей [7]. М.Бердаль та Д.Уко дослідили у своїй науковій статті аспекти використання силових методів під час миротворчих операцій та аналізу співвідношення політичних цілей та стратегічних пріоритетів миротворчості [8].

Російська школа британістики має давні традиції та представлена з нашої проблематики монографічними дослідженнями й низкою наукових статей. Так, зокрема, авторський колектив монографії «Великобританія: епоха реформ» з'ясовує у контексті британської оборонної політики часів Дж.Мейджора-Т.Блера місце та роль британських військових сил у замиренні територіальних, етноконфесійних конфліктів на території Балканського півострова й

Близькосхідному регіоні [9]. В.Заємський дослідив становлення та розвиток миротворчої діяльності ООН та участь у цій царині Лондона [10]. Миротворчі операції ООН, еволюцію концепцій і їх реалізацію у роки «холодної війни» вивчав Ю.Запарій. Це дослідження дозволяє з'ясувати особливості оонівської миротворчості й здійснити компаративістику з її сучасним етапом [11]. Аналіз британського бачення миротворчих місій та доктрин ООН, їх реалізацію під час громадянської війни у Сьєрра-Леоне здійснила Т.Андрєєва [12].

Дослідження, присвячені проблемам участі Великої Британії у оонівських місіях, репрезентовані у вітчизняній історіографії І.Денисюком [13], В.Крушинським [14].

Отже, наш короткий історіографічний аналіз засвідчує про позитивні зрушення у дослідженні участі Великобританії в міжнародних миротворчих місіях у 1990-2010 рр. Проте, констатуємо відсутність в українській історичній та політологічній науці системного і комплексного дослідження із вказаної проблематики.

Об'єктом дослідження виступають особливості оборонної та безпекової політики Сполученого Королівства у постбіполярний період.

Предметом – участь Великобританії в миротворчих операціях під егідою ООН.

Мета і завдання дослідження полягають в аналізі здобутків та лакун зарубіжної та вітчизняної історіографії проблематики; дослідженні концептуальних положень миротворчої доктрини ООН; окресленні британського бачення миротворчої діяльності; з'ясуванні ролі й місця британських військових сил у миротворчих операціях кінця ХХ – початку ХХІ ст.

Хронологічні рамки обмежені 1990 – 2010 рр. Нижня межа зумовлена розпадом СРСР, руйнацією Ялтинсько-Постдамської системи міжнародних відносин та початком постбіполярного періоду у світовій політиці; верхня – завершенням урядування «нових лейбористів» на чолі з Г.Брауном.

Історія оонівських міжнародних миротворчих місій започаткована у 1948 р. Саме тоді на Близький Схід було відправлено групу військових спостерігачів ООН («голубі берети»), яким належало спостерігати за дотриманням умов перемир'я на території Палестини. У 1950 р. Генеральна Асамблея приймає резолюцію під назвою «Єдність на користь миру». Документ поклав на Раду Безпеки, як одного із головних органів ООН, відповідальність за підтримання миру та безпеки у світі. У випадку, коли Рада Безпеки не зможе виконати ці функції через суперечки між її членами, Генеральна Асамблея залишала за собою право надавати рекомендації країнам-членам ООН стосовно використання військової сили у миротворчих місіях [15, с. 11-12]. Ці події заклали підвалини майбутніх операцій із підтримання миру. Подальші зміни міжнародної ситуації спричинили еволюцію концепції та змісту поняття «миротворчість» [10, с. 35].

Ці новації простежуються під час першої операції із використанням оонівських миротворчих сил, у 1956 р. в рамках другої арабо-ізраїльської війни («Суецька криза»). Тоді були створені Надзвичайні збройні сили ООН (UNEF I або ж «голубі каски»), завданням яких полягало у припиненні військових дій і контролі над ситуацією в регіоні. Поява цього збройного підрозділу спричинила нововведення всередині ООН: її військові підрозділи виконували під час «Суецької кризи» наступні функції: спостереження за виведенням англійських, французьких та ізраїльських військ із окупованих ними територій; створення буферної зони між Ізраїлем та Єгиптом; забезпечення контролю і підтримання режиму припинення вогню. Загальний кошторис цієї операції становив 214,2 млн. доларів. Доречі, військову силу миротворці могли використовувати лише з метою самозахисту або в екстрених ситуаціях. Сили ООН виконували наступні функції [16; 17].

Деякі дослідники відзначають, що у другій половині ХХ ст. Рада Безпеки ООН виступала «полем битви» двох миротворчих концепцій – американської та радянської. Традиційними прихильниками першої були Франція та Великобританія, а другої – Китай. У рамках концепції США передбачалася реалізація політики, спрямованої на зміцнення та розвиток миротворчого потенціалу ООН, як альтернативного засобу розв'язання та замирення конфлікту. Створення та функціонування збройних миротворчих сил, з позиції Радянського Союзу, було прямим порушенням Статуту ООН. Після послаблення ідеологічного протистояння двох наддержав, концепція «поля битви» частково відійшла на другий план, хоча загальні її риси простежуються і сьогодні [11, с. 102-103; 18, с. 610].

Характерними рисами миротворчих операцій у 1970-1980-х рр. було те, що вони проводилися зі згоди конфліктуючих сторін, а миротворчі сили формувалися з військовиків тих країн, які зберігали нейтралітет у конфлікті. Поступово формуються два типи участі військових у миротворчих місіях: індивідуальна (військові спостерігачі) або окремі підрозділи національних збройних сил (національні військові контингенти) [19, с. 75].

Останнє десятиліття ХХ ст. ознаменувалося переглядом та модернізацією концепції миротворчості ООН. Найгострішу полеміку викликала ідея, згідно з якою пропонувалося відмовитися від одного з імперативних принципів миротворчих операцій попередніх років – невтручання у внутрішні справи держави. Варто зазначити, що військові операції еволюціонували і ставали багатокомпонентними та різноспрямованими. Західні дослідники наголошують на тому, що із закінченням «холодної війни» змінився контекст і масштаби миротворчої діяльності. Перед миротворчими силами постали нові, комплексні завдання, що віддзеркалюються не лишень у дислокації особового складу та військової техніки задля збереження миру, а й ставлять миротворців перед викликами, які були відсутні у «традиційних» операціях попередніх років. Згадані процеси пов'язують із зміщенням акценту миротворчості на врегулювання конфліктів всередині держав [8, р. 6].

У червні 1992 р. генеральний секретар Б.Бутрос-Галі представив свою доповідь під назвою «Порядок денний для миру». Головними темами цього документу стали: превентивна дипломатія, миротворчість та підтримання миру. Документ, виголошений генсеком, заклав основи миротворчої доктрини ООН у постбіполярний період. Він складається із вступу та десяти частин, у яких розглядається значний спектр миротворчих завдань: проведення миротворчих операцій, постконфліктна миротворчість й безпека миротворчого персоналу та їх фінансування. Пропонувалися нові ключові дефініції. Наприклад, превентивна дипломатія – це дії, спрямовані на попередження суперечок між сторонами та протидія переростанню суперечок у конфлікти. Миротворчість – це дії, спрямовані на досягнення домовленостей між ворогуючими сторонами за допомогою мирних засобів, які передбачено в розділі VI Статуту ООН. Підтримання миру – це забезпечення присутності ООН в конкретному районі, що до цього часу здійснювалося із згоди усіх зацікавлених сторін, яке, як правило, пов'язане із розгортанням військового чи поліцейського персоналу, а часто і цивільних осіб [20, parag. 20]. Варто наголосити на тому, що дефініція «підтримання миру» залишає простір для дискусії з приводу згоди сторін конфлікту на військову присутність оонівських миротворчих сил.

Важливо зазначити, що генсек виділив й нові тенденції, котрі простежуються у процесі підтримки миру. Зокрема, він вказав на головні умови успіху операцій: чіткий та реальний мандат (довгострокова місія, переважно миротворча, яку санкціонує Генеральна Асамблея чи Рада Безпеки ООН); готовність країн-членів надати необхідний військовий, поліцейський чи цивільний персонал; ефективне керівництво з боку ООН; належна фінансова й матеріально-технічна підтримка. Останній пункт, у баченні Б.Бутроса-Галі, вимагав особливої уваги та підтримки з боку країн-членів [20, parag. 50].

За твердженнями науковців, миротворчі військові сили ставили перед собою, відповідно з миротворчою доктриною, наступні цілі: спостереження за розвитком ситуації у зоні виникнення конфлікту; фактичний примус ворогуючих сторін до припинення бойових дій та ухвалення мирних домовленостей; захист цивільного населення. Задля їх виконання, перед миротворцями окреслювалося коло завдань: контроль за виконанням умов перемир'я; примусове роз'єднання конфліктуючих сторін; превентивне введення збройних сил до зони потенційного конфлікту; відновлення та підтримка правопорядку й стабільності; забезпечення гуманітарної допомоги; встановлення режиму санкцій і контроль за їх дотриманням. Виконання вищевказаних цілей та завдань, на думку експертів, дозволяє ефективно здійснювати миротворчу діяльність та попереджувати виникнення нових міжнародних конфліктів [19, с. 76].

Політичні процеси, які протікали у царині міжнародної миротворчості, були активно підтримані у Сполученому Королівстві. Науковці відзначають, що у середині 1995 р. британська частка миротворців у загальному контингенті ООН становила понад 10 тис. «голубих касок». Це більше, ніж відряджало для цих місій будь-яка інша країна світу. Щоправда, до 1996 р. чисельність британських миротворців скоротилася до кількох сотень, а з 2005 р. не перевищувала 400 осіб [7, р. 2]. В 90-ті роки Великобританія була другим, після Франції,

спонсором та учасником миротворчих місій. Не зважаючи на постійний ріст видатків на такого роду операції, британські миротворці постійно знаходилися на Кіпрі, в Іраку, Грузії та Анголі [12, с. 84].

Як відомо, ескалація громадянського конфлікту у колишній Югославії, а особливо у Косово, привернула увагу світової спільноти. У 1993 р. розгорнулися у рамках ООН широкі міжнародні дебати щодо реформування миротворчої доктрини та місій. Зважаючи на британський статус постійного члена Ради Безпеки ООН, дискусія безпосередньо стосувалася Великої Британії. Деякі британські політики дотримувалися думки, що збройні сили Великобританії не готові до міжнародного безпекового середовища, яке сформувалося після закінчення «холодної війни». Таким чином, назріла необхідність військових реформ, у тому числі й у миротворчій сфері [21, р. 142].

Досвід миротворчої діяльності країни другої половини ХХ ст. дозволив уряду Дж.Мейджора виробити нові положення британської миротворчої доктрини. Роботу по її створенню було завершено наприкінці 1994 р., а оприлюднено у 1995 р. під назвою «Розширена підтримка миру» («Wider Peacekeeping»). Варто зауважити, що ця доктрина знайшла своє трактування в 1995 р. в урядовому документі консерваторів під назвою «Заява щодо оцінки оборони» («Statement of the Defense Estimates»), де в одному із пунктів аналізувалися її мета та головні завдання. Наголошувалося на тому, що миротворчість – це в першу чергу не військові дії. У військовій миротворчій доктрині повинні відображатися гуманітарний і політичний виміри процесу пошуку миру. Тому військові операції покликані створити чи забезпечити становище, у якому можливе використання політичної або дипломатичної миротворчої діяльності. Мірилом успішного використання військової сили стає можливість комбінування різних типів миротворчої діяльності задля виконання мандату Ради Безпеки ООН [3, р. 24].

Майор Ч.Доббі, один із головних авторів документу, зазначав, що проблеми миротворчості початку 1990-х рр. витікали із неможливості розмежувати поняття «миротворчість» і «примус до миру». Ці два види діяльності вимагали, на думку цього розробника, принципово різних концептуальних підходів [6, р. 73]. В результаті було розроблено новий підхід до миротворчої діяльності, який отримав назву «розширена миротворчість». Ч.Доббі дотримувався думки, що під час миротворчих операцій, так само як і на полі бою, різні типи військ повинні виконувати різні завдання, які не повинні пересікатися чи змішуватися.

Автори британської доктрини виокремлюють три категорії операцій із забезпечення миру: миротворчість (peacekeeping) – проводиться за згодою воюючих сторін з метою підтримання життя та безпеки у районах фактично існуючого чи потенційного конфлікту; розширена миротворчість (wider peacekeeping) – включає ширше коло заходів, які залежать від конкретних обставин і узгоджені із ворогуючими сторонами, але проводяться в умовах, що швидко змінюються; примус до миру (peace enforcement) – операції, що проводяться з метою відновлення миру між ворогуючими сторонами, не всі із яких дали згоду на іноземне втручання і можуть бути втягнені у бої з миротворцями. Відзначалося, що «Розширена підтримка миру» – це практичний посібник із проведення операцій у найбільш ефективний спосіб, без переходу від миротворчості до примусу до миру [12, с. 84; 3, р. 24].

Нова миротворча доктрина Великобританії констатувала зміни в характері, внутрішньодержавних конфліктів. Їх характерними рисами були: значна кількість сторін конфлікту; виникнення опозиційних угруповань, що були невідконтрольними офіційній владі; загальна відсутність закону та порядку; грубі порушення прав людини; ризик локального військового спротиву силам ООН; втягнення до конфлікту значної кількості громадських та неурядових організацій; колапс громадської інфраструктури; велика кількість біженців та переміщених осіб. У таких умовах доктрина «розширеної підтримки миру» виявилася корисною як для мирного населення, так і для миротворців [21, р. 149].

Як зазначають експерти, миротворчість та розширена підтримка миру ґрунтується на отриманні згоди від ворогуючих сторін у наданні допомоги. Натомість операції з примусу до миру не вимагають такої згоди. Варто звернути увагу й на характер цієї згоди. З огляду на різноманітні фактори, вона, швидше за все, буде лише частковою і знаходитиме своє віддзеркалення у готовності сторін прийняти допомогу миротворців. Зауважимо, що принцип згоди є наріжним каменем британської миротворчості, тобто доктрини «Розширеного

підтримання миру». Науковці інтерпретують його не як успадкування попередніх традицій, а як необхідну умову миротворчості кінця ХХ ст. Дослівно згода – це те, що миротворець може очікувати на підтримку від певних осіб, в певних обставинах та певний період часу.

Зазначимо, що аналітики наполягають на тому, що, «Розширена підтримка миру» містить чимало положень (близько 50%) «старого типу миротворчості». Документ є, на їхню думку, прикладом відповідного симбіозу міжнародних політичних факторів та специфічних внутрішніх інтересів країни. За твердженням британських науковців, їхня армія не була готова до реалій громадянської війни на Балканському півострові. Це й стало підґрунтям розробки нових принципів та керівництва до дій на військово-стратегічному та операційному рівнях [12, с. 85; 22].

Наступний документ, який став логічним продовженням еволюції миротворчої доктрини Сполученого Королівства, вийшов у 1998 р. під назвою «Позавійськові операції» («Operations other than War»). Він відображав лейбористський погляд на миротворчість та роль британських військ у складі «голубих касок». Структурно документ поділили на чотири розділи, у кожному з яких аналізувався конкретний аспект миротворчих місій: природа позавійськових операцій; технології підтримання співробітництва та згоди; заходи з підтримки миротворчих сил; операції із здобуття тактичної ініціативи [2].

У міжнародній миротворчій практиці були випадки, коли пряме втручання миротворчого контингенту у конфлікт обмежено законом, проте конфліктна ситуація часто-густо загрожує міжнародній безпеці. Тому для врегулювання ситуації у цих «сірих зонах» британцями було введено поняття «Операції із підтримання миру» («Peace Support Operations»). Ще одним новим типом миротворчої діяльності стали «Операції із евакуації цивільних» - це евакуація цивільних осіб, які не являються учасниками бойових дій, з місць дислокації в інших країнах, у разі виникнення загрози їх життю. Така діяльність проводилася, як правило, задля евакуації підданих Великобританії [2, р. А-2-1, А-3-1].

У 2002 р. журналісти видання «The Telegraph» проаналізували зміни оборонної та миротворчої діяльності лейбористського кабінету. Посилаючись на інтерв'ю міністра оборони Дж.Хуна, вказувалось, що операції, які реалізовувались після прийняття нової миротворчої доктрини і особливо після подій 11 вересня, можна класифікувати не як «миротворчість» у традиційному розумінні цього терміну, а як «допомогу із підтримання безпеки» («security assistance»). У статті наголошувалося на тому, що у новій оборонній стратегії 1998 р. під назвою «Стратегічна оборонна програма» («Strategic defense review»), акцент зміщувався на підтримку миру, гуманітарні операції та подолання регіональних конфліктів поза сферою впливу НАТО [5].

Миротворча діяльність на зламі ХХ-ХХІ ст. вимагала активної участі провідних світових акторів у залагодженні міжнародних криз. Регіональні конфлікти, що спалахували у 1990-2000-х рр., стали справжнім викликом та рушієм реформування й еволюції миротворчої доктрини ООН й країн Європи. Велика Британія, як постійний член Ради Безпеки та один із світових лідерів, брала пряму й безпосередню участь у миротворчих акціях.

Із початком розпаду Югославії ситуація на Балканському півострові значно загострилася. Почали активно розгортатися міжетнічні конфлікти всередині колишньої федерації. Зазначимо, що піддані Сполученого Королівства спочатку позитивно поставилися до процесу здобуття незалежності республіками колишньої СРФЮ. За соціологічними опитуваннями, близько 73% британців були прихильниками надання югославським народам права на самовизначення та державну самостійність [23, с. 36]. Апогей військового протистояння у регіоні припав на 1992 р., коли Боснія і Герцоговина оголосила про вихід з СФРЮ. Це спричинило криваві сутички між боснійськими мусульманами, сербами та хорватами. На початковому етапі конфронтації консервативний уряд Дж.Мейджора виступив проти участі британських військ у миротворчій операції в цьому регіоні. Проте вже восени цього ж року на Балкани було відправлено 2,6 тис. британських миротворців, завдання яких полягало у забезпеченні доставки гуманітарних вантажів. На шпальтах газети «The Guardian» було опубліковано спогади бригадира А.Дункана, за якими британські миротворці врятували від голодної смерті упродовж 1992-1993 рр. близько півмільйона переселенців [4]. До 1995 р. чисельність миротворців Сполученого Королівства зросла в балканському регіоні до 8 тис. осіб [13, с. 113-114]. Під час дослідження громадської думки 1993 р., з'ясувалось, що 60% підданих британської корони висловлювалися за військову

інтервенцію проти СРФЮ. Ці дані дозволяють констатувати, що діяльність уряду Дж.Мейджора схвально сприймалася громадськістю. Результатом британської участі у миротворчій місії в Боснії та Герцоговині стала поява вищезгаданої миротворчої доктрини «Розширена підтримка миру» [23, с. 39].

Наступним етапом подій на Балканах стала Косовська криза. У 1996 р. до регіону було направлено делегацію, завдання якої полягало у налагодженні діалогу між Белградом та косовськими албанцями. До її складу увійшли й дипломати із Великобританії. Спільними зусиллями ескалацію конфлікту було призупинено до літа 1998 р., коли знову відновилися збройні сутички. В цих умовах РБ ООН ухвалила резолюцію № 1199, яка зобов'язувала ворогуючі сторони припинити силове протистояння та докласти зусиль для подолання гуманітарної катастрофи [24, р. 2]. Проте сторони конфлікту відмовилися від переговорів, що спричинило військові дії. Британський уряд під керівництвом Т.Блера виступав за проведення наземних військових операцій та нанесення повітряних ударів по позиціях сербських сил. Після бомбардувань Белграда сербські війська покинули Косово і на територію краю було введено миротворчі сили під назвою КФОР, серед яких були і британські миротворці [14, с. 3, 6].

Отже, після розпаду СРСР та руйнації біполярної системи міжнародних відносин світова спільнота зіткнулася із рядом регіональних військових конфліктів та громадянських воєн. Нова безпекова ситуація, що склалася у світі у постбіполярний період висунула перед світовою спільнотою вимогу розробки нових підходів та механізмів у врегулюванні міжнародних конфліктів. Велика Британія активно долучилася до цього процесу. Британськими урядами було розроблено низку стратегічних документів у царині миротворчості: у 1995 р. опублікована доктрина «Розширене підтримання миру», а у 1998 р. – «Позавійськові операції». Ці доктрини пропонували низку новітніх шляхів та механізмів у врегулюванні конфліктів, а саме: запроваджено нові дефініції у миротворчих концепціях; розроблено комплекс заходів із підтримки миротворчих сил та операцій із здобуття тактичної ініціативи; запропоновано розподіл функцій між різними видами миротворчих військ. Британські миротворці були активними учасниками миротворчих місій в Боснії та Герцоговині, Косово, Сьєрра-Леоне, Афганістані тощо.

Бібліографічний список:

1. Blair T. A Journey / T.Blair. – London: Hutchinson, 2010. – 718 p.
2. Tactical Handbook for Operations other than War. – London: HMSO, 1998. – 310 p.
3. Statement on the Defence Estimates: Stable Forces in a Strong Britain. – London: HMSO, 1995. – 150 p.
4. Norton-Taylor R. TV drama comes under fire from army [Electronic resource] / R. Norton-Taylor // The Guardian. – 1999. – 20 November. – Access mode: <https://www.theguardian.com/uk/1999/nov/20/richardnortontaylor>. – Last access: 14.07.17.
5. Jenkin B. A force for good, but dangerously overstretched [Electronic resource] / B. Jenkin // The Telegraph. – 2002. – 17 January. – Access mode: <http://www.telegraph.co.uk/comment/personal-view/3571958/A-force-for-good-but-dangerously-overstretched.html>. – Last access: 14.07.17.
6. Coning C., Aoi Ch., Karlsrud J. UN peacekeeping doctrine in a new era: adapting to stabilisation, protection and new threats / C. Coning, Ch. Aoi, J. Karlsrud. – London: Routledge, 2017. – 364 p.
7. Curran D., Williams P. The UK and UN peace operations: a case for greater engagement [Electronic resource] / D. Curran, P. Williams. – Oxford Research Group, 2016. – 25 p. – Access mode: http://www.css.ethz.ch/content/dam/ethz/special-interest/gess/cis/center-for-securities-studies/resources/docs/THE%20UK%20AND%20UN%20PEACE%20OPERATIONS%20June16%20DMC_PDW.pdf. – Last access: 01.07.17.
8. Berdal M., Ucko D. The use of force in UN peacekeeping operations / M. Berdal, D. Ucko // RUSI Journal. – 2015. – Vol. 160. – № 1. – P. 6-12.
9. Великобритания: эпоха реформ / [А.А. Громько, Л.О. Бабынина, Н.К. Капитонова и др.]; под ред. А.А. Громько. – Москва: Издательство «Весь мир», 2007. – 536 с.
10. Заемский В.Ф. ООН и миротворчество. Курс лекций / В.Ф. Заемский. – 2-е изд., испр. и доп. – Москва: Международные отношения, 2012. – 328 с., ил.
11. Запарий Ю.В. Миротворческие операции ООН: эволюция концепции и ее реализация

- (середина 40-х – начало 70-х гг. XX в.) / Ю.В. Запарий. – Екатеринбург, 2005. – 178 с.
12. Андреева Т. Миротворчество по-британски в 1990 – 2000-х годах / Т. Андреева // *Мировая экономика и международные отношения*. – 2012. – № 4. – С. 82-92.
13. Денисюк І.М. Операції Великої Британії та НАТО з підтримання миру в Боснії та Герцоговині / І.М. Денисюк // *Гілея: науковий вісник. Збірник наукових праць*. – 2012. – Випуск 70 (№3). – С. 112-117.
14. Крушинський В.Ю. Косовська криза і позиція Великобританії щодо військового співробітництва в Європейському Союзі / В.Ю. Крушинський // *Актуальні проблеми міжнародних відносин: Збірник наукових праць Київського національного університету ім. Т.Шевченка*. – 2012. – Вип. 111. – Част. 1. – С. 3-11.
15. Резолюция Генеральной Ассамблеи ООН № 377 «Единство в пользу мира» от 3 ноября 1950 г. [Электронный ресурс]. – Режим доступа: <https://documents-dds-ny.un.org/doc/RESOLUTION/GEN/NR0/062/19/IMG/NR006219.pdf?OpenElement>. – Дата обращения: 24.06.2017.
16. Middle East – UNEF I. Background [Electronic resource]. – Access mode: <http://www.un.org/en/peacekeeping/missions/past/unef1backgr1.html>. – Last access: 22.06.17. – The title from the screen.
17. Middle East – UNEF I. Facts and Figures [Electronic resource]. – Access mode: <http://www.un.org/en/peacekeeping/missions/past/unef1facts.html>. – Last access: 22.06.17. – The title from the screen.
18. Сазонова К.Л. Роль «великих держав» в миротворчестве ООН / К.Л. Сазонова // *Право и политика*. – 2009. – №3. – С. 606-611.
19. Зверев П.Г. Правовой статус вооруженных сил, участвующих в миротворческих операциях ООН / П.Г. Зверев // *Вестник Калининградского филиала Санкт-Петербургского университета МВД России*. – 2013. – № 2 (32). – С. 74-78.
20. An Agenda for Peace [Electronic resource] / Report of the Secretary-General pursuant to the statement adopted by the Summit Meeting of the Security Council on 31 January 1992. – Access mode: <http://www.un-documents.net/a47-277.htm>. – Last access: 27.06.17.
21. Mäder M. In pursuit of conceptual excellence: the evolution of British military-strategic doctrine in the Post-Cold War Era 1989-2002 / M. Mäder. – Bern, 2004. – 367 p.
22. Slim H. Military humanitarianism and the new peacekeeping: an agenda for peace? [Electronic resource] / H. Slim // *The Journal of Humanitarian Assistance*. – 1995. – 22 September. – Access mode: <https://sites.tufts.edu/jha/archives/64>. – Last access: 14.07.17.
23. Кузнецов Д.В. Распад Югославии (1989-1995 годы) и общественное мнение в странах Запада / Д.В. Кузнецов // *Новая и новейшая история*. – 2008. – № 3. – С. 35-50.
24. Resolution № 1199, adopted by the Security Council at its 3930th meeting on 23 September 1998 [Electronic resource]. – 5 p. – Access mode: <https://documents-dds-ny.un.org/doc/UNDOC/GEN/N98/279/96/PDF/N9827996.pdf?OpenElement>. – Last access: 14.07.17.

Полищук П.А. Участие Великобритании в международных миротворческих миссиях ООН (1990 – 2010 гг.)

В статье говорится об истории становления и развития миротворческой деятельности ООН; анализируется база источников и историография проблематики; исследуются миротворческие доктрины Великобритании и их эволюция; приводятся примеры непосредственного участия британских военных в миротворческих миссиях ООН.

Ключевые слова: Великобритания, "Повестка дня для мира", миротворчество, «Расширенная поддержка мира», «Вневоенные операции», Косово, Босния и Герцеговина, Т.Блэр
Polishchuk P.A. Participation of Great Britain in Peacekeeping Missions of UN (1990 - 2010)

The article deals with the history of the formation and development of United Nations peacekeeping activities; analyzes the source base and historiography of the problems; the peacekeeping doctrines of Great Britain and their evolution are researched; examples of the direct involvement of British troops in United Nations peacekeeping missions are given.

Keywords: Great Britain, "Agenda for Peace", Peacekeeping, "Extended Peace Support", "Non-Military Operations", Kosovo, Bosnia and Herzegovina, T. Blair